

Het Europees Parlement in Brussel in opbouw, 1999, Foto Fabien de Cugnac.

[B] DE EUROPESE UNIE VOOR BEGINNERS

In het najaar van 2003 brak het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken zich het hoofd over Europa. Er stonden tien nieuwe lidstaten op de drempel, de Europese verkiezingen kwamen eraan (juni 2004), het Nederlandse EU-voorzitterschap (najaar) en tegelijkertijd brokkelde het enthousiasme bij de burger voor de Europese Unie snel af. Kortom: de EU moest broodnodig aan de Nederlanders verkocht worden.

Een dozijn ambtenaren en een duurbetaald communicatiebureau gingen aan de slag en na maanden brainstormen kon toenmalig staatssecretaris van Europese Zaken Atzo Nicolai het resultaat van deze creatieve golf presenteren: *Europa. Best Belangrijk*. Een slogan die ook door de regeringspartijen direct werd afgeserveerd als “slappe thee”.

Hadden Nicolai en zijn communicatie-experts het boek *Hoe Europa ons leven beïnvloedt* maar tot hun beschikking gehad. Dan was de slogan meteen veranderd in: *Europa. Overal!* Want dat toont het werk van de Vlaamse auteurs Hendrik Vos (docent

Europese politiek Universiteit Gent) en Rob Heirbaut (VRT-journalist, volgt Europa) op heldere wijze aan: de Europese Unie is alomtegenwoordig.

De lucht die we inademen, het water waarin we zwemmen, de telefoonrekening die we betalen en het eten op ons bord: de EU oefent er (een vaak beslissende) invloed op uit. En toch gaat dit aan de meeste burgers voorbij. Heirbaut en Vos noemen de Unie een “raadselachtige organisatie” waar ook de Brusselaar, al woont hij op een steenworp afstand van haar instituties, niets mee heeft. Zo dicht op de huid — soms zelfs onder de huid, de EU limiteert de chemische stoffen die we binnenkrijgen — en toch lichtjaren verwijderd van onze belevingswereld.

Vos en Heirbaut brengen stap voor stap in beeld waarom dit het geval is. Hun boek begint met een overzicht hoe Europa “geruisloos” ons leven is binnengedrongen. Met de euro bijvoorbeeld, waar inmiddels 320 miljoen burgers in vijftien EU-landen iedere dag mee betalen. Zonder deze munt waren de gevolgen van de huidige kredietcrisis veel harder voelbaar geweest.

De interne markt biedt ongekende exportmogelijkheden en daarmee brood op de plank voor miljoenen werknemers. De consument op zijn beurt profiteert van een ruimer (en goedkoper) aanbod. Dankzij de EU is het monopolie van de nationale telefoonbedrijven verdwenen en zijn de beltarieven fors verlaagd. Hetzelfde verhaal voor de luchtvaartmaatschappijen. En door Europese besluiten is het voedsel veiliger dan ooit.

De succeslijst is veel langer (milieumaatregelen, veiliger auto's, steviger olietankers) en dat is niet onopgemerkt gebleven. De EU is populair. Ze is gegroeid van zes naar zeventwintig lidstaten en er zitten verschillende landen in de wachtkamer (Kroatië, Turkije) of in een voorportaal daarvan (Macedonië, Albanië, Bosnië-Herzegovina, Servië, Montenegro, Kosovo).

Vos en Heirbaut wijzen ook op zwakke kanten van de EU: die terreinen waar ze niet veel tot stand brengt omdat de lidstaten daar zelf greep op willen houden. Dan gaat het om buitenlands beleid, belastingen en militaire operaties. En passant prikken de auteurs ook wat mythes door: dat de EU niet sociaal zou zijn (valt wel mee), ondemocratisch is (het Europees Parlement controleert steeds meer) en duur (het totale EU-budget is kleiner dan dat van de Belgische overheid).

Waarom zo'n goedkope allemansvriend dan toch impopulair is, verklaren Heirbaut en Vos uit de neiging van nationale politici de successen naar zich toe te trekken. Zo kondigde de Belgische minister van Consumentenzaken in 2004 vol trots een garantie van twee jaar aan op ieder gekocht gebruiksvoorwerp. Wat zij er niet bij vertelde, en de meeste media evenmin, was dat zij hiermee een EU-besluit uitvoerde. En nog wel ruim twee jaar te laat ook.

Ook radio, tv, kranten en tijdschriften zijn volgens de auteurs medeschuldig aan de geringe bekendheid van de EU. Media hebben de neiging nieuws te nationaliseren en regionaliseren waardoor de Unie al snel uit beeld verdwijnt. Voeg dat bij de trage en complexe besluitvorming en het is begrijpelijk dat de meeste burgers nauwelijks meer dan één eurocommissaris kunnen opnoemen.

Tot zover is het boek van Heirbaut en Vos een verdienstelijke inleiding voor eenieder die een (begrijpelijk) boek over de EU wil lezen. Wat beide

auteurs echter onderbelicht laten, is het permanente machtsspel dat de EU ook — zo niet: vooral — is. Wie de EU volgt, kan dagelijks getuige zijn van de harde strijd tussen de lidstaten om invloed en geld. Het landbouwbeleid verandert nauwelijks omdat landen met veel boeren als Frankrijk en Groot-Brittannië niets voor verandering voelen.

De voorstellen van visserijbiologen worden overboord gegooid omdat lidstaten met een grote visservloot (Spanje, Italië, Griekenland, Frankrijk) fors lagere quota blokkeren. En bij het opstellen van de Europese meerjarenbegroting probeert iedere lidstaat zijn belangen zo goed mogelijk te verdedigen.

De duizenden eurocraten die huizen aan het Brusselse Schumanplein hadden Heirbaut en Vos voldoende anekdotes kunnen vertellen om hun boek wat meer diepgang en levendigheid te geven. Want alleen met het uitleggen van haar structuren, zoals de auteurs doen, begrijp je de Unie nog niet.

MARC PEEPERKORN

HENDRIK VOS & ROB HEIRBAUT, *Hoe Europa ons leven beïnvloedt*, Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 2008, 255 p.